

Luftmaktshistorik på franska

av överste Bertil Wennerholm

Michel Forget: *Puissance aérienne et stratégies*, Ed Economica, Paris 2001. 363 s

Svensk behandling av luftmaktens begreppet präglas idag i hög grad av anglosaxisk, främst amerikansk, litteratur och därmed påverkan. I preliminärutgåvan av *Doktrin för luftoperationer* från 2004 fanns en fyllig bakgrundsteckning av utnyttjandet av luftmakt, och litteraturförteckningen där talar sitt tydliga språk; av 58 titlar är 48 engelskspråkiga och därav 27 amerikanska, sex brittiska, fem från NATO, fyra australiensiska samt en från EURAC (*European Air Chiefs' Conference*), två norska, två svenska och en från SIPRI! Av de icke engelskspråkiga är nio på svenska och en på norska. Denna anglosaxiska dominans har inte alltid varit så stark. Vår flygvapenuniforms utseende påminner oss än idag om ett tidigare starkt franskt inflytande.

Det känns därför angeläget att göra ett försök att bryta denna ensidighet genom presentation av just ett franskt verk som skildrar utvecklingen av luftmakt med ett något annorlunda perspektiv: *Puissance*

aérienne et stratégies (Luftmakt och strategier). Författare är den pensionerade franske fyrstjärnige flyggeneralen Michel Forget. Forget antogs till *l'Ecole de l'air* 1946. Efter en framgångsrik karriär som jaktförare, chef för operativa flygförband och deltagande i operationer i Algeriet samt strategilärare vid den franska flygkrigshögskolan blev han 1965 chef för operationsbyrån inom den franska flygstaben. Han var chef för den militära enheten inom det franska försvarsdepartementet 1975-76, från 1977 chef för ledningen av operation *Lamertin* i Mauretanien, där flygstridskrafterna utgjorde den dominerande delen, och 1979-83 chef för det taktiska flygkommandot och 1. flygregionen i Metz. Sedan sin pensionering från aktiv tjänst 1983 har han ägnat sig åt försvarsstudier. Boken kom ut i en första upplaga 1996 och i en andra upplaga 1999, vilken gavs ut i en billighetsupplaga 2001 och är den version som recenserar här.

Puissance aérienne et stratégies är dis-

ponerad i fyra delar, vars rubriker anger luftmaktsbegreppets utveckling under 1900-talet. Den första, som beskriver utvecklingen från det första och fram till det andra världskriget, med den väl karakteriserande rubriken ”Från flygplan till luftmakt”, den andra – ”Luftmakten uppenbarad” – utvecklingen under det andra världskriget och den tredje delen efterkrigstiden: ”Från Hiroshima till Sarajevo – Luftmakt och dagens strategier”. Den fjärde och avslutande delen omfattar ”Slutsatser – Bokslut och perspektiv”. Forgets verk gör alltså i allt väsentligt en kronologisk framställning av luftmaktens utveckling.

Verkets största fördel är att författaren strävar efter att ge en väl avvägd bild såväl av luftmaktens svagheter som av dess styrka. Utvecklingen av flygstridskrafter och doktriner har i hög grad påverkats och drivits av orealistiska föreställningar om luftmaktens potentiella effekter.

Utvecklingen av luftmaktsteorier begränsas inte till de vanliga utläggningarna kring Douhet, Mitchell och Trenchard utan beskriver även fransk och sovjetisk utveckling. Dessa följs dessutom upp med resonemang om konsekvenserna för det franska nederlaget 1940 och det sovjetiska 1941-42.

Ett av de mest intressanta greppen i Forgets verk är beskrivningen av och jämförelserna mellan lednings- och samverkansförhållandena när det gäller flygunderstöd vad avser såväl det franska flygvapnet som *Luftwaffe*, det sovjetiska flyget, liksom de brittiska och amerikanska

flygstridskrafterna.

En försyndelse som är vanlig i den flygmilitära litteraturen är att stödfunktionerna kommer i skymundan för stridsflyget (recensenten tillhör här syndarna). Det är därför särskilt värdefullt att läsa Forgets framställning av transportflygets utveckling med beskrivning av begränsningar och styrkefaktorer i denna utveckling.

Författaren gör ett antal kvantitativa jämförelser som empiriskt underlag för sina resonemang. Ett exempel är tyngdpunktsförskjutningen i *Luftwaffe* från offensivt flyg mot defensivt för att möta den allierade bomboffensiven under den senare delen av kriget och jämförelsen mellan de flygstyrkor som sattes in på västfronten 1940 och i operation Barbarossa 1941, vilka var ca 30 % svagare än de förra!

Forget tydliggör sambandet mellan de allierades marina och flygstrategier i Stilla havs-kriget och betydelsen för framgruppingen av 20. flygfloTTan (*20th Air Force*) inför den strategiska luftkrigföringen mot det japanska kärmlandet.

Med tanke på den svenska självbilden av Stril 60 som något för Europa tidigt och unikt system är det nyttigt att läsa att den franska motsvarigheten STRIDA (*Système de Traitement des Informations de Défense Aérienne*) grundades på ett utvecklingsbeslut 1959 och att den första centralen i Drachenbronn öppnades 1964 – en anmärkningsvärd parallell till utvecklingen i Sverige.

Med tanke på det svenska insatsförsvarets aktuella fäbless för deltagande i kolonialkrigsliknande operationer med

tydliga *counter-insurgency*-inslag är det särskilt värdefullt att läsa om de franska operationer som utförts med i stort sett den typen av styrkeinsats som skulle kunna bli aktuell vid ett svenskt deltagande med flygförband i en internationell mission. Bland dessa kan nämnas *Opération Chevenne* mot Beirut 1984, *Opération Épervier* mot Wadi Doum i Tchad 1986 och *Opération Turquoise* i Rwanda 1994. Här torde finnas erfarenheter och slutsatser från genomförandet som är betydligt mer intressanta att diskutera för svenska flygstridskrafter än sådana från storskaliga amerikanska/allierade insatser i Irak-krigen.

I sina slutsatser om luftmakten betonar Forget att den är väsentlig men inte exklusiv; luftmakt går inte att separera från mark- och sjömak, de är till sin karaktär komplementära vid tillämpningen av militära strategier. Han betonar satellitsystemens betydelse för underrättelseinhämtning och samband. Slutligen diskuterar han franska perspektiv på den framtida utvecklingen. Han pekar på den franska flygindustrins kompetens och starka ställning efter återuppbyggnaden efter det andra världskriget och engagemanget i

rymdfrågor genom ESA samt pekar på vikten av att bibehålla det inflytande som detta utgångsläge ger i synen på luftmakt och dess tillämpning i det europeiska samarbetet. Det är angeläget att värna om ett sådant perspektiv även på det svenska försvaret och den svenska försvars- och flygindustrin, som har utvecklats mot bakgrund av snarlika erfarenheter och nått liknande framgångar, i en tid då kortsiktighet och politisk korrekthet synes styra mot allt snävare värderingar och mål.

Forget's bok är välskriven och lättläst, och han stöder sin framställning med tydliga kartor, skisser och välvalda fotografier, vilka ytterligare ökar verkets värde och förståelsen för de förda resonemangen. Att författaren gärna drar fram det franska flygvapnets insatser som exempel är lätt att förstå, men framförallt vittnar hans framställning om en önskan att ge läsekretsen erfarenheter från ett brett spektrum av aktörer.

Boken rekommenderas för studium, och en översättning till svenska känns angelägen; eftersom den har några år på nacken gärna efter en uppdatering med erfarenheter från denna sida sekelskiftet.

Summary

Air Power History à la française

by Colonel (ret'd) Bertil Wennerholm, MSc, MA

Current Swedish Air Power documents are highly influenced by Anglo-Saxon literature. It is therefore important to widen the view with other perspectives. An excellent opportunity to do so is presented by a French air force four-star general, Michel Forget, whose book *Puissance aérienne et stratégies* (Air Power and Strategies) gives us a useful insight into French perspectives on air power and its history. His work was first published in 1996, it appeared in a new edition in 1999 and in a paperback edition in 2001, which is the one reviewed here.

The book is composed of four parts, essentially laid out chronologically and rounded off with a perspective on future developments. The strength of this work lies in the efforts to give a well balanced picture of air power – its strengths and weaknesses. The development of air power doctrines has all too often been marked by unrealistic pictures of its potential. The author widens the description of the evolution of air power theories by including French and Soviet thinking and uses the material to trace the causes of the French and Soviet catastrophes in the first part of World War II. The different modes of cooperation between army and air force

units represented in the great powers of the war are also analysed. The analysis is underpinned by empirical data and other facts. The intimate connection between naval and air strategies in the Pacific is also illustrated.

Bearing in mind the current weakness of the Swedish Armed Forces for participating in colonial warfare-style operations with a strain of counter-insurgency, the descriptions of French experiences in executing this type of operations with comparatively limited air force resources are of particular value. They appear to be more adequate for Swedish participation in this type of operations than U.S. experiences from large-scale operations.

Finally General Forget turns to a discussion of the future development of air power and how France can influence it. He stresses the importance of the French air and space industry and how this can be used in future developments of European air power. Here we can find useful parallels to the Swedish situation.

General Forget's book deserves a wider audience and is finally recommended for translation in order to make it available to readers not so well versed in French.